

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет права та міжнародних відносин
Кафедра публічного та приватного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

2021

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАВознавчі студії

Змістовний модуль: ПОРІВНЯЛЬНЕ КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

для студентів

спеціальності	052 Політологія
освітнього рівня	першого (бакалаврського)
освітньої програми	052.00.01 Політологія

Київ – 2021

Розробники:

Коваль Наталія Вікторівна, к.ю.н., доцент кафедри публічного та приватного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Коваль Наталія Вікторівна, к.ю.н., доцент кафедри публічного та приватного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри публічного та приватного права Факультету права та міжнародних відносин
Протокол від «26» серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри публічного та приватного права

(Лілія ОРЕЛ)

Робочу програму погоджено з керівником проектної групи освітньої програми
052.00.01 Політологія
2021 р.

Гарант освітньої програми

(Леонід ПАНАСЮК)

Робочу програму перевірено
2021 р.
Заступник декана

(Анфіса НАШИНЕЦЬ-НАУМОВА)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (______). «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (______). «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (______). «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (______). «__» _____ 20__ р., протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Правознавчі студії	
<i>Вид дисципліни</i>	обов'язкова
<i>Мова викладання, навчання та оцінювання</i>	українська
<i>Загальний обсяг кредитів / годин</i>	7/210
<i>Курс</i>	1
<i>Семестр</i>	1,2
<i>Кількість змістових модулів з розподілом</i>	2
<i>Обсяг кредитів</i>	7
<i>Обсяг годин, в тому числі:</i>	210
<i>Аудиторні</i>	98
<i>Модульний контроль</i>	14
<i>Семестровий контроль</i>	30
<i>Самостійна робота</i>	68
<i>Форма семестрового контролю</i>	Екзамен, Залік
Змістовний модуль «Порівняльне конституційне право»	
<i>Курс</i>	1
<i>Семестр</i>	2
<i>Обсяг кредитів</i>	3
<i>Обсяг годин, в тому числі:</i>	90
<i>Аудиторні</i>	42
<i>Модульний контроль</i>	6
<i>Семестровий контроль</i>	-
<i>Самостійна робота</i>	42
<i>Форма семестрового контролю</i>	Залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення курсу «Порівняльне конституційне право» є оволодіння студентами фундаментальних знань про принцип сучасного конституціоналізму. Вивчення нормативної, навчальної та наукової літератури повинно забезпечити формування не лише теоретичних знань з дисципліни, але й практичних навичок розв'язання правових ситуацій конституційного характеру.

Відповідно до освітньої програми 052.00.01 «Політологія» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 052 Політологія, дисципліна забезпечує формування таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК) –

ЗК-03. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК-06. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-07. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК) -

СК-02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СК-03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК-04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

СК-05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК-06. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

СК-07. Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

3. Результати навчання за дисципліною

Відповідно до освітньої програми 052.00.01 «Політологія» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 052 Політологія, дисципліна забезпечує формування таких програмних результатів навчання:

РН-03. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.

РН-04. Мати навички професійної комунікації.

РН-06. Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.

РН-07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення.

РН-09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

РН-10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

РН-11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

РН-12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

РН-13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

РН-14. Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт				
		Аудиторна				Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	
Змістовий модуль I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА НАРОДОВЛАДДЯ						
ТЕМА 1. Поняття конституції як Основного закону, її функції, принципи, юридичні властивості.	9	2	2			5
ТЕМА 2. Основні засади конституційного ладу	9	2	2			5
ТЕМА 3. Загальнодержавний та місцеві референдуми і їх конституційно–правове регулювання. Виборче право і виборчі системи	10	2	2			6
Модульний контроль	2					
Разом за змістовим модулем 1	30	6	6			16
Змістовий модуль II. ПОРІВНЯЛЬНИЙ КОНСТИТУЦІЙНИЙ СТАТУС ФІЗИЧНИХ ОСІБ						
ТЕМА 4. Конституційні основи правового статусу особи і громадянина	9	2	2			5
ТЕМА 5. Конституційні права, свободи громадян і механізм їх захисту	9	2	2			5
ТЕМА 6. Інститут громадянства та підданства. Правовий статус іноземців і біженців. Правовий статус національних меншин	10	2	2			6
Модульний контроль	2					
Разом за змістовим модулем 2	30	6	6			16
Змістовий модуль III. ПОРІВНЯЛЬНИЙ КОНСТИТУЦІЙНИЙ СТАТУС ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ						
ТЕМА 7. Конституційний статус парламентів світу	6	2	2			2
ТЕМА 8. Конституційний статус глави держави	6	2	2			2
ТЕМА 9. Конституційний статус органів виконавчої влади	6	2	2			2
ТЕМА 10. Конституційна система судоустрою	4	2				2
ТЕМА 11. Територіальний устрій та місцеве самоврядування	6	2	2			2
Модульний контроль	2					
Разом за змістовим модулем 3	30	10	8			10
Усього	90	22	20			42

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА НАРОДОВЛАДДЯ

ТЕМА 1. Поняття Конституції як Основного закону, її функції, принципи, юридичні властивості.

Поняття, предмет та метод порівняльного конституційного права. Система галузі конституційного права: конституційно-правові інститути; конституційно-правові норми: їх особливості та класифікація. Конституційно-правові відносини. Джерела конституційного права.

Поняття категорії “конституція” та її сутність. Юридичні властивості Конституції. Загальна характеристика структури Конституції.

ТЕМА 2. Основні засади конституційного ладу.

Поняття, структура та зміст конституційного ладу. Принципи конституційного ладу. Розподіл державної влади. Форма держави та її закріплення в конституціях світу

ТЕМА 3. Виборче право і виборчі системи. Загальнодержавний та місцеві референдуми і їх конституційно–правове регулювання.

Форми безпосередньої декократії. Поняття та види виборів. Виборчі принципи. Загальна характеристика виборчого процесу. Поняття та різновиди виборчих систем.

Референдум: поняття, завдання, види. Особливості проведення референдумів в залежності від форми правління та форми держави.

Змістовий модуль II. ПОРІВНЯЛЬНИЙ КОНСТИТУЦІЙНИЙ СТАТУС ФІЗИЧНИХ ОСІБ

ТЕМА 4. Конституційні основи правового статусу особи і громадянина
Сучасна концепція прав людини та її відображення в Конституціях. Основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина.

ТЕМА 5. Конституційні права, свободи громадян і механізм їх захисту.
Спеціальні правові режими реалізації прав і свобод: надзвичайний стан, військовий стан, стан тимчасової окупації. Механізм захисту прав людини.

ТЕМА 6. Інститут громадянства та підданства. Правовий статус іноземців і біженців. Правовий статус національних меншин.

Поняття громадянства і підданства. Підстави набуття громадянства і підданства. Підстави припинення громадянства і підданства. Філіація. Натуралізація.

Правовий статус іноземців. Правовий статус біженців. Правовий статус національних меншин.

Змістовий модуль III.

Змістовий модуль III. ПОРІВНЯЛЬНИЙ КОНСТИТУЦІЙНИЙ СТАТУС ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ

ТЕМА 7. Конституційний статус парламентів світу

Місце парламенту державному механізмі країн світу. Поняття, види, функції та принципи парламентаризму. Особливості парламентаризму в залежності від форми правління. Статус депутата парламенту

ТЕМА 8. Конституційний статус глави держави

Місце глави держави в системі вищих органів державної влади. Поняття інституту глави держави. Історія становлення інституту глави держави. Види глав держав за рубежом. Правове положення монарха. Системи престолонаслідування в монархічних державах. Основні привілеї монарха. Особливості правового статусу президента в країнах з різними формами республіканського правління. Види владних повноважень глав держав

ТЕМА 9. Конституційний статус органів виконавчої влади

Поняття і місце виконавчої влади у системі органів державної влади. Порядок формування, структура та склад урядів. Компетенція урядів. Конституційно-правова відповідальність урядів.

Тема 10. Конституційна система судоустрою.

Конституційний зміст правосуддя. Місце судових органів в конституційному механізмі влади. Конституційні принципи судочинства. Конституційний Суд його місце в системі органів державної влади.

Тема 11. Територіальний устрій та місцеве самоврядування

Поняття територіального устрою та місцевого самоврядування. Види територіального устрою. Система територіального устрою. Основні принципи місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування;

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Зм.Модуль 1		Зм.Модуль 2		Зм.Модуль 3	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	3	3	3	3	5	5
2	Відвідування семінарських занять	1	3	3	3	3	4	4
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5
4	Робота на семінарських заняттях	10	3	30	3	30	4	40
5	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25
	Макс. кількість балів за видами поточного контролю (МВ)	-		66		66		79
	Разом			211		211		
	Коефіцієнт			0,473		0,473		
	Підсумковий бал			100		100		

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Конституційно-правова відповідальність вищих органів державної влади.
2. Порядок внесення змін до Конституції.
3. Загальна характеристика виборчого процесу в країнах світу.
4. Конституційний статус представницьких органів держави.
5. Система розподілу державної влади.
6. Конституційний статус омбудсмена.
7. Міжнародні стандарти прав людини та їх імплементація у Конституціях.
8. Територіальний устрій та місцеве самоврядування.
9. Конституційний статус судді суду загальної юрисдикції.
10. Конституційний порядок проведення процедури імпічменту.
11. Конституційний статус Прокуратури.
12. Конституційне регулювання порядку реалізації права громадян на мирні зібрання.
13. Загальна характеристика політичних прав громадян.
14. Конституційно-правовий режим надзвичайного стану.
15. Конституційно-правовий режим військового стану.
16. Конституційне регулювання проведення виборів та референдумів.
17. Конституційна характеристика порядку натуралізації.
18. Конституційний статус іноземців.
19. Конституційно-правове регулювання статусу осіб, що потребують тимчасового захисту.
20. Конституційний статус біженців.
21. Правова характеристика статусу Конституційних Судів.
22. Конституційний порядок прийняття законів.

Завдання:

- Підготувати доповідь до кожного питання.

Критерії оцінювання

Бал	Критерій
5	студент засвоїв теоретичний матеріал, який винесений на самостійну роботу, застосування для оформлення результатів самостійної роботи не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; чітке володіння понятійним апаратом, теорією; вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення результатів самостійної роботи повинно бути логічним та послідовним.
4	студент засвоїв теоретичний матеріал з відповідної теми який винесений на самостійну роботу, та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач; за умови виконання всіх вимог, які передбачено для оцінки "5 балів", при наявності незначних помилок або не зовсім повних висновків за одержаними результатами. Оформлення виконаного завдання з самостійної роботи має бути послідовним.
3	студент не повністю засвоїв тему для самостійного опрацювання не досконало володіє основними поняттями та положеннями навчальної дисципліни, невпевнено орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність знань.
1-2	студент не опанував навчальний матеріал з відповідної теми для самостійного опрацювання, не знає основних понять і термінів наукової дисципліни, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове або логічне мислення.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в письмовому вигляді з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

Критерії оцінювання

Бал	Критерії
24-25	Студент вирішив всі завдання абсолютно вірно і повно дав відповіді на питання як теоретичного, так і практичного характеру. Логічно і послідовно аргументував і виклав свою точку зору.
20-23	Студент вирішив завдання з 1 помилкою, відповідь на питання містить повне розгорнуте, правильне та обґрунтоване викладення матеріалу, допущено 2-3 помилки при вирішенні практичних завдань.
15-19	Студент правильно і повно вирішив більшість, але не всі завдання, відповідь на запитання є не повністю аргументованою; допускає незначні неточності
10-14	Студент правильно вирішив половину завдань; думка викладена з порушенням логіки подання матеріалу. Студент правильно вирішив ситуацію, проте не зовсім слушно аргументує її, або враховує не всі, а деякі умови ситуації. Вирішує декілька завдань поверхнево.
5-9	Студент вирішив трохи менше половини завдань; може дати визначення юридичного поняття. Відповідь на запитання дає неповно і поверхнево.
0-4	Студент не вирішив більшість завдань або вирішив неправильно; відповіді на питання є неповними; неправильно обґрунтовує своє рішення.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Порівняльне конституційне право» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок на семінарських заняттях та під час виконання самостійної роботи, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Семестровий контроль знань студентів з дисципліни здійснюється у формі заліку після завершення вивчення навчального матеріалу.

6.5. Шкала оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 90 год., із них: лекції – 22 год., семінарські заняття – 20 год.,
модульний контроль – 6 год., самостійна робота – 42 год.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА НАРОДОВЛАДДЯ (66 б)			Змістовий модуль II. ПОРІВНЯЛЬНИЙ КОНСТИТУЦІЙНИЙ СТАТУС ФІЗИЧНИХ ОСІБ (66 б)			Змістовий модуль III. ПОРІВНЯЛЬНИЙ КОНСТИТУЦІЙНИЙ СТАТУС ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ (79 б)				
Лекції (теми, бали)	<i>Лекція 1 (1 бал)</i>	<i>Лекція 2 (1 бал)</i>	<i>Лекція 3, (1 бал)</i>	<i>Лекція 4, (1 бал)</i>	<i>Лекція 5, (1 бал)</i>	<i>Лекція 6, (1 бал)</i>	<i>Лекція 7, (1 бал)</i>	<i>Лекція 8, (1 бал)</i>	<i>Лекція 9, (1 бал)</i>	<i>Лекція 10, (1 бал)</i>	<i>Лекція 11, (1 бал)</i>
Семінарські заняття (теми, бали)	<i>Семінар 1 (11 б)</i>	<i>Семінар 2 (11 б)</i>	<i>Семінар 3 (11 б)</i>	<i>Семінар 4 (11 б)</i>	<i>Семінар 5 (11 б)</i>	<i>Семінар 6 (11 б)</i>	<i>Семінар 7 (11 б)</i>	<i>Семінар 8 (11 б)</i>	<i>Семінар 9 (11 б)</i>		<i>Семінар 10 (11 б)</i>
Модульні і КР	<i>МКР № 1 - 25 балів</i>			<i>МКР № 2 - 25 балів</i>			<i>МКР № 3 - 25 балів</i>				
СР (бали)	<i>5 балів</i>			<i>5 балів</i>			<i>5 балів</i>				
Підсумковий контроль (вид, бали)	<i>Залік 100 балів</i>										

8. Рекомендована джерела

Нормативно-правові акти:

1. Декларація “Про державний суверенітет України” від 16 липня 1990 року Відомості Верховної Ради України. 1990. № 31. Ст.429.
2. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин. Прийнято резолюцією 47/135 Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1992 року URL : www.rada.gov.ua
3. Європейська конвенція про громадянство від 6 листопада 1997 року Відомості Верховної Ради України. 2008. № 13. С. 359.
4. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод від 4 листопада 1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
5. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#top.
6. Загальна декларація прав людини. Генеральна Асамблея ООН 10 грудня 1948 року Офіційний веб-сайт Верховної Ради України – <www.rada.gov.ua>
7. Конвенція про права осіб з інвалідністю: Міжнародний документ від 13 грудня 2006 року Загальна декларація прав людини: Міжнародний документ від 10 грудня 1948. Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
8. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141; 2005. № 2. Ст. 44.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Прийнято 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН Офіційний веб-сайт Верховної Ради України URL : www.rada.gov.ua
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Прийнято 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН Офіційний веб-сайт Верховної Ради України URL : www.rada.gov.ua

Базові:

1. Конституції країн світу: Королівство Данія, Французька Республіка, Чеська Республіка, Республіка Польща: пер. з офіц. тексту / [уклад.: О. В. Коротюк, О. В. Лавринович ; пер.: О. В. Коротюк, Д. В. Каєвич, Т. В. Руденко]. Київ : ОВК, 2021. 231 с.
2. Конституції країн світу: Королівство Бельгія, Федеративна Республіка Німеччина, Королівство Швеція] / [уклад.: О. В. Коротюк, О. В. Лавринович] ; пер. з офіц. тексту: [Д. В. Каєвич, А. О. Євстратенко, П. С. Овчарук]. Київ : ОВК, 2021. 369 с.
3. Конституції країн світу: Республіка Болгарія, Румунія, Угорщина, Республіка Хорватія / [уклад. Коротюк О. В., Лавринович О. В.] ; пер. з офіц. тексту [Руденко Т. В.]. Київ : ОВК, 2021. 249 с.
4. Конституції країн світу. Швейцарська Конфедерація. Королівство Норвегія. Фінляндська Республіка: пер. офіц. тексту / [уклад.: О. В. Коротюк, О. В. Лавринович ; пер.: Т. В. Руденко, В. С. Станіч]. Київ : ОВК, 2021. 179 с.

5. Конституції країн світу. Конституція Грецької Республіки. Конституція Республіки Кіпр. Конституція Турецької Республіки. Київ : ОВК, 2021. 404 с.
6. Державне право зарубіжних держав: підручник / О. З. Панкевич ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 259 с.
7. Посібник для підготовки до іспиту з державного (конституційного) права зарубіжних країн: [посіб. для підгот. до іспиту] / К. О. Закоморна. Харків : Право, 2019.
8. Конституційне право зарубіжних країн : підручник / [І. О. Бондаренко та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Н. В. Мішиної, доц. В. О. Міхальова]. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 641 с.
9. Савчин, Михайло Васильович. Порівняльне конституційне право: [посібник] / Михайло Савчин ; Ужгород. нац. ун-т. Юрид. ф-т, НДІ порівнял. публ. права та міжнар. права. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 327 с
10. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. : [у 2 ч.] / А. М. Івановська ; Хмельниц. ун-т упр. та права. Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. та права, 2018. Ч. 1. 2018. 591 с.
11. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. : [у 2 ч.] / А. М. Івановська ; Хмельниц. ун-т упр. та права. Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. та права, 2018. Ч. 2. 2018. 652 с.
12. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. / В. В. Мушенок ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 227 с.

Додаткові:

1. Богашов О.А. Конституційно–правова характеристика зарубіжного та вітчизняного досвіду порядку формування вищих виборчих органів Вісник Центральної виборчої комісії. 2011. № 2 (21). С. 65 – 69.
2. Богашов О.А. Конституційно–правові реалії інституту місцевого референдуму в Україні Центральноукраїнський правничий часопис. 2010. Спеціальний випуск. С. 24–31.
3. Шукліна Н.Г. Право на особисту недоторканність у системі конституційних прав і свобод людини і громадянина Бюлетень Міністерства юстиції України. 2007. № 7 (69). С. 31.
4. Порівняльне конституційне право: академічний курс: підруч. [для студ. вищих навч. закл.] / В.О. Антонов, О.В. Батанов, Н.В. Воротіна та ін.; У 2 т. Т. 1 / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького / Ю.С. Шемшученко (заг. ред.) К. : ТОВ „Вид–во „Юридична думка”, 2006. 800 с.
5. Порівняльне конституційне право: академічний курс: підруч.: У 2 т. Т. 2 / за ред. Ю.С. Шемшученка. К.: ТОВ „Видавництво „Юридична думка” 2008. 800 с.
6. Порівняльне конституційне право: навч. посіб. [для студ. ВНЗ] / Ю.М. Бисага , Ю.Ю. Бисага , Д.М. Белов та ін. / Ужгородський національний ун–т. Інститут держави і права країн Європи. Юридичний факультет. Кафедра конституційного права та порівняльного правознавства. Ужгород : Ліра, 2007. 370 с.
7. Порівняльне конституційне право: підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / Л.К. Байрачна, Ю.Г. Барабаш, Ф.В. Веніславський та ін. / Національна

- юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / В.П. Колісник (ред.), Ю.Г. Барабаш (ред.). Х. : Право, 2008. 416 с.
8. Порівняльне конституційне право: підруч. [для студентів вищ. навч. закл.] / за ред. Ю.М. Тодики, В.С. Журавського. К.: Видавничий Дім „Ін Юре”, 2002. 544 с.
 9. Кравченко В.В. Порівняльне конституційне право: Навчальний посібник. Вид. 4-те, виправл. та доповн. К.: Атака, 2006. 568 с.
 10. Кравченко В.В. Порівняльне конституційне право, виправл. та доповн. – навч. посібник. / В.В. Кравченко. Вид. 6-те.: К.: Атіка, 2007. 592 с.
 11. Погорілко В.Ф. Порівняльне конституційне право: підруч. [для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти] / В.Ф. Погорілко, О.Ф. Фрицький / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка / В.Ф. Погорілко (ред.). 3. вид. К. : Наукова думка, 2003. 732 с.
 12. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Порівняльне конституційне право: Підручник / За заг. ред. В.Ф. Погорілка. К.: Наукова думка; Прецедент, 2007. 344 с.
 13. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Референдум не право України: Навч. Посібник. К.: Вид-во “Ліра –К”, 2006. 366 с.
 14. Погорілко В.Ф. Порівняльне конституційне право. Академічний курс: підруч. [для студ. вищих навч. закл.] У 2 т. Т.1 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького / В.Ф. Погорілко (ред.), В.Л. Федоренко. К.: ТОВ „Вид-во „Юридична думка”, 2006. 544 с.
 15. Майданик О. О. Порівняльне конституційне право: Навчальний посіб. К: Алерта, 2011. 380 с.
 16. Погорілко В.Ф. Порівняльне конституційне право: підручник / В.Ф. Погорілко, В.Л. Федоренко . / за заг. ред. В.Ф. Погорілка. К.: Наукова думка; Прецедент, 2007. 344 с.
 17. Рабінович П.М., Хавронюк М.І. Права людини і громадянина: Навч. посіб., К. 2004. 464 с.
 18. Совгіря О.В. Порівняльне конституційне право: навч. посібник. / О.В. Совгіря, Н.Г. Шукліна . К. : Юрінком Інтер, 2007. 632 с.
 19. Фрицький О.Ф. Порівняльне конституційне право: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2004. 509 с.